

від інших прикладів стрімкого зростання економіки. Втім основою залучення робочої сили та швидкого впровадження новітніх технологій стали дрібні підприємства, які розвивались завдяки низькому тиску з боку держави, та можливості самостійно визначати напрям своєї діяльності.

Особливості технічного переоснащення німецької економіки та вплив цього процесу на розвиток промисловості являє собою важливий, але малодосліджений аспект економічного дива. Що робить актуальним подальше дослідження даної теми.

Список використаних джерел

1. Ватлін А. Ю. Германия в XX веке / Александр Юрьевич Ватлин. – М.: РОССПЕН, 2005. – 336 с.
2. Верникова Е. Д. Как внедряются нововведения в промышленно развитых странах / Е. Д. Верникова. – К.: УкрНИИТИ, 1991. – 48 с.
3. Федеративная Республика Германия / отв. ред. В. Н. Шенаев, М. Шмидт, Д. Е. Мельников. – М.: Мысль, 1983. – 431 с.
4. ФРГ: Экономически–географическая характеристика. – М.: Мысль, 1975. – 303 с.
5. Хауч Г. Империя “АЕГ–Телефункен” / Хауч Герт пер. с нем. – М.: Прогресс, 1975. – 122 с.
6. Феликс Ванкель // Энциклопедия “За рулем” / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://wiki.zr.ru/index.php/%D0%A4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D1%81%D0%92%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D0%BB%D1%8C> Сайт відвідано: 15.12.2013.
7. Основные вехи истории Унимога / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mercedes-benz.ua/unimog/history.html> Сайт відвідано: 15.12.2013.
8. Rechnerlexikon Die große Enzyklopädie des mechanischen Rechnens. Patente aus Deutschland 1960 bis 1969 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rechnerlexikon.de/artikel/Patente_aus_Deutschland_1960_bis_1969 Сайт відвідано: 15.12.2013.
9. Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland Band 1952–1990 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Statistisches_Jahrbuch/Statistisches_Jahrbuch_Aeltere_Ausgaben.html Сайт відвідано: 15.12.2013.
10. The “Economic Miracle” and the BMW Isetta / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bmw.ua/ua/en/insights/history/eheritage/introduction.html> Сайт відвідано: 15.12.2013.

References

1. Vatlin A. Ju. Germanija v XX veke / Aleksandr Jurjevitsch Vatlin. – М.: ROSSPEN 2005. – 336 s.
2. Vernikova E. D. Kak vnedrajutsa novovvedenija v promyshleno razvitych stranach / E. D. Vernikova. – К.: UkrNIITI, 1991. – 48 s.
3. Federalna Respublica Germanija / otv. red. V. N. Shenaev, M. Shmidt, D. E. Melnikov. – М.: Mysl, 1983. – 431 s.
4. Germany: Jekonomicheskij–geograficheskaja charakteristica. – М.: Mysl, 1975. – 303 s.
5. Hauch G. Imperija “AEG – Telefunken” / Hauch Gert per. z nim. – М.: Progress, 1975. – 122 s.
6. Felix Wankel // Entsiklopediya “Za rulem” / [Electronnyj resours]. – Rezhym dostupu : <http://wiki.zr.ru/index.php/%D0%A4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D1%81%D0%92%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D0%BB%D1%8C> Sajt vidvidano: 15.12.2013.
7. Osnovnye vechi istoriji Untermog / [Electronnyj resours]. – Rezhym dostupu : <http://www.mercedes-benz.ua/unimog/history.html> Sajt vidvidano: 15.12.2013.
8. Rechnerlexikon Die große Enzyklopädie des mechanischen Rechnens. Patente aus Deutschland 1960 bis 1969 / [Electronnyj resours]. – Rezhym dostupu : http://www.rechnerlexikon.de/artikel/Patente_aus_Deutschland_1960_bis_1969 Sajt vidvidano: 15.12.2013.
9. Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland Band 1952–1990 / [Electronnyj resours]. – Rezhym dostupu : https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Statistisches_Jahrbuch/Statistisches_Jahrbuch_Aeltere_Ausgaben.html Sajt vidvidano: 15.12.2013.
10. The “Economic Miracle” and the BMW Isetta / [Electronnyj

resours]. – Rezhym dostupu : <http://www.bmw.ua/ua/en/insights/history/eheritage/introduction.html> Sajt vidvidano: 15.12.2013.

Dzhus Yu. Ya., a graduate student chair of World History, Precarpathian National University named after V. Stefaniuk (Ukraine, Ivano-Frankivsk), Ura_juice@ukr.net

Features of the process of technological renovation of enterprises of FRG (1950s – 1970s)

This article focuses on technological changes in the FRG during the “economic miracle” (1950s – 1970s). In order to review peculiarities of innovations introduction in production, the article performs the following tasks: changes of government support and international lending; advantage of companies of various structures in mastering technologies; change of government policy regarding scientific and technological advance.

The article provides a brief overview of German industry development from the prevailing raw materials export in the 1950s till transformation into one of the most powerful, economically and industrially developed countries of the world in the early 1970s.

The article considers the most important aspects of innovative technologies introduction in the German industry and impact of these changes on success of companies, government policy. It considers the role of international loans and government support, causes of public policy reorientation from the support of individual projects of large companies till those of small companies.

An important issue of the article is also policy of certain companies. Attention is focused not only on production recovery after the war, but also on their relation to innovations, market orientation and attraction of credit funds, because exactly these factors determined their future role in the economy.

Keywords: patent, innovations, Marshall’s plan, Economic miracle, market economy.

Джус Ю. Я., аспирант кафедры Всемирной истории, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника (Украина, Ивано-Франковск), Ura_juice@ukr.net

Особенности процесса технологического обновления предприятий ФРГ (1950–1970 гг.)

Основное внимание уделяется технологическим изменениям в ФРГ в период “экономического чуда” (1950–е – 1970–е гг.). С целью рассмотрения особенностей внедрения инноваций в производство, в статье выполняются следующие задачи: рассмотрение факторов государственной поддержки и международного кредитования; преимущество компаний различной структуры в освоении технологий; изменения политики государства, по отношению к научно-техническому развитию.

Дается краткий обзор развития немецкой промышленности от преобладания экспорта сырья в 1950–х годах к превращению в одну из крупнейших экономически и промышленно развитых стран мира в начале 1970–х годов.

Рассматриваются важнейшие аспекты внедрения инновационных технологий в промышленность ФРГ и влияние этих изменений на успех компаний, государственную политику. Рассматривается роль международных кредитов и государственной поддержки, причины переориентации государственной политики от поддержки отдельных проектов крупных компаний к поддержке мелких компаний.

Важным вопросом также выступает политика отдельных компаний. Внимание сосредоточивается не только на восстановлении производства после войны, но и их отношение к инновациям, ориентации на рынок и привлечения кредитных средств, ведь именно эти факторы определили их дальнейшую роль в экономике страны.

Ключевые слова: патент, инновации, “план Маршалла”, “Экономическое чудо”, рыночная экономика.

* * *

УДК 930:94(7/8)“19/20”

Діденко В.

аспірантка історичного факультету,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (Україна, Київ)

ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ В КУЛЬТУРНІЙ АНТРОПОЛОГІЇ США В КІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Розглядаються основні результати науково-дослідних пріоритетів і методів у галузі розвитку екологічної антропології в США в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. Метою даної роботи є дослідження розвитку та різноплановості екологічної точки зору в американській антропології. У статті представлені розробки екологічного напрямку в культурній антропології як низка етапів. Для досягнення поставленої мети, використано порівняльно-історичний та проблемно-хронологічний методи наукового дослідження. В даний час в галузі екологічної антропології створені відповідні організації, видані підручники та антології і складено спеціальні навчальні програми в різних університетах США.

Ключові слова: антропоєкосистема, антропологія екологічних проблем, екосистемна антропологія, екологічна парадигма, етнекологія.

Однією з найважливіших особливостей розвитку американської культурної антропології з середини ХХ ст. було формування в ній окремого наукового напрямку, який одержав назву – екологічна антропологія.

Коло проблем дослідження даного напрямку становлять взаємодія природи і культури, виявлення ролі природних факторів у генезі культури, особливості взаємозв'язків і взаємовплив між екологічним середовищем і культурою в сучасній цивілізації.

Термін “екологічна антропологія” був введений в науковий обіг в 1955 р. американським антропологом М. Бейтсом.

Екологічна антропологія як самостійне явище виникла після Другої світової війни, прийшовши на зміну теорії посіблізму. Останній розглядав природне середовище як пасивний фундамент, на якому можуть виникати і розвиватися різні види людських суспільств. Природне середовище грає лише обмежуючу роль.

В екологічній антропології виділяється кілька підходів до вивчення взаємодії природи і культури. Найбільш поширений пов'язаний з дослідженнями Дж. Стюарда. Саме його вважають засновником даного напрямку. Основна ідея концепції – дослідження процесу адаптації культури і суспільства до екологічного середовища.

Ідеї Дж. Стюарда отримали подальший розвиток у працях представників американської культурної антропології М. Салінза, Д. Беннета і Р. Неттінга.

У 1960–1970-х роках дана галузь науки ще тільки оформлювалася, диференціюючись за методологією та завданням на окремі науки школи або напрямки, але майже одразу перетворилася на один з найбільш впливових у той час сегментів культурної антропології [14]. В цей час в США виникла екосистемна або популяційна антропологія, яка включила в поле своїх досліджень індивіда з точки зору його біологічних і демографічних особливостей. Найважливішими представниками екосистемної антропології є Е. Вайда і Р. Раппопорт. Головний об'єкт їхнього дослідження – людські популяції. Методологію цієї наукової школи відрізняли функціоналізм і детальний огляд біологічних, медичних та демографічних аспектів адаптації, при пріоритетній увазі на її культурних аспектах. Виникнення екологічної антропології стало результатом проникнення екологічної, або екосистемної, парадигми в культурну антропологію, що закономірно призвело до появи в ній поняття – “етнекоєкосистемне” [15].

В культурній антропології Кліффорд Гірц в 1963 р. вперше ввів і обгрунтував зміст терміну – human ecosystem (антропоєкосистема). Мова в даному випадку йшла про екосистему, що включає в якості одного зі своїх компонентів людську спільноту, яка й служить фокусом дослідницького інтересу. Це поняття стало одним з базових для американської екологічної антропології.

Гіпотеза про зв'язок особливостей сприйняття, пізнання, мислення зі специфікою природного оточення стала центральним положенням, навколо якого в 60–ті роки ХХ ст. концентрувалися дослідження проекту “Культура та екологія”. Його активними учасниками були американські антропологи Г.Баррі, І. Чайлд,

М. Бекон, Р. Едгерсон, Р. Болтон, Х. Віткін. Особливо необхідно відзначити внесок у розробку проблеми Дж. і Б. Уайтінгів [13].

У підсумку дослідження 104 традиційних суспільств, проведених М. Беконом та Г. Баррі, гіпотеза про тісний взаємозв'язок економіки, природних умов і специфіки психологічних рис одержала підтвердження. В економіці аграрних суспільств яскраво виражена тенденція до формування у дітей таких якостей, як слухняність, відповідальність, вихованість. Утворюється психологічний тип особистості, для якого характерні поступливість, лагідність, уміння жити спільно [3].

У суспільствах мисливців і збирачів антропологи виявили спрямування на виховання самовпевненості, прагнення до індивідуальних досягнень і незалежності. В цілому з цих якостей складається самостверджувальний тип особистості. Загальний результат досліджень антропологів виявився у знаходженні стійкої кореляції між діяльністю з підтримання існування, яка багато в чому визначається природними умовами, і характерними рисами особистості, сформованими в процесі соціалізації.

Вже на початку 1970-х років найважливішою областю інтересів американської антропології стало вивчення економічних та екологічних факторів і систем життєзабезпечення [7], а пізніше вийшли перші монографічні дослідження та навчальні посібники для вищої школи даного напрямку й нові оглядово-критичні статті. Багато періодичних видань не тільки регулярно друкували матеріали з екологічної тематики, а й присвятили даній проблемі спеціальні випуски [1], а з 1972 р. під редакцією відомого еколога-етнографа Е. Вайди почав виходити спеціалізований журнал – Хьюман Екологія (“Human Ecology”). Варто зазначити, що поза рамками нашої уваги залишились дослідження американських археологів і фізичних антропологів з проблем адаптації стародавніх культур і людських популяцій до умов навколишнього середовища, хоча нерідко вони тісно пов'язані з розробкою екологічної тематики в культурній антропології. До того ж, у цілому ряді випадків роботи американських вчених носять комплексний характер і не можуть бути віднесені до якогось одного з розділів антропології в широкому значенні цього терміна. Певну складність представляє також розмежування екологічної етнографії і широко поширеною закордоном культурної географії, оскільки між ними існує значна область зіткнення інтересів: чимало географів активно працюють в галузі екологічної етнографії, а представники обох дисциплін вважають концепції культурної екології однією з провідних у своїх методологічних арсеналах [9]. Отже, розвиток екологічно орієнтованих досліджень в культурній антропології, археології та географії США значно посилив той факт, що істотні зв'язки між цими дисциплінами існували й раніше, особливо між сформованими в них екологічними напрямками.

Незважаючи на утворення в рамках екологічної антропології ряду самостійних шкіл і серйозні методологічні розбіжності між провідними дослідниками, в цілому за минулі роки вона помітно зміцнила свої позиції і представлена тепер практично в кожному з великих університетів США.

У першому десятилітті ХХІ століття почався новий період у сфері еколого-антропологічних досліджень, що ознаменувався явною активізацією наукової діяльності та вибуховим зростанням публікаційної активності вчених. Це перевершує за своїми масштабами навіть те, що трапилося в 1960–1970-х роках.

Ще з середини – кінця 1990-х років в зв'язку з падінням популярності постмодерністських уявлень в соціальних науках і в культурної антропології зокрема, в США був відзначений новий зліт уваги до екологічної антропології. Наприклад, до профільного журналу – Хьюман Екологія (“Human Ecology”), який видається з 1972 р., в 1997 р. додався ще один – Журнал оф Екологікал Антрополоджі (“Journal of Ecological Anthropology”). Також показово, що майже десять років тому професор Юджин Андерсон розпочав свою рецензію, яка була написана на чотири опублікованих у 1998–2000 роках підручники з еколого-антропологічної тематики, з характерною констатацією: “Екологічна антропологія вступила у важливий період синтезу, росту і розвитку” [2]. Але з тих пір в США вийшли у світ ще як мінімум три хрестоматії і три університетських підручники, причому останні представляють майже всі основні сучасні наукові школи екологічної антропології [6].

Екологічна (екосистемна) парадигма превалює в світі з другої половини – кінця ХХ ст. і являє собою синтез досягнень геодетермінізму й геопосібності при відмові від односторонності кожної з попередніх наукових парадигм. Ці сучасні погляди означають визнання взаємодії (взаємовпливу) суспільства і природи та їх взаємообумовленого історичного розвитку (ко-еволюції) як елементів єдиного системно-організованого світу. Саме тому, в рамках екосистемної парадигми центральне місце займає поняття “антропоєкосистема” (і похідне від неї – human eco-system в екологічній антропології) як модель світоустрою і об'єкт досліджень [16].

Мабуть, найважливіші зміни останніх 20–25 років стали наслідком істотного розширення тематики еколого-антропологічних, в широкому сенсі цього слова, досліджень і зростанням числа зайнятих у них вчених-антропологів. Остаточо оформилися два нових напрямки, зі своїми журналами та тематичними збірниками – політична екологія (political ecology) та історична екологія (historical ecology) [12], які виростили в основному з культурної екології. Хоча, не всі фахівці згодні навіть вважати ці напрямки, особливо останній, такими, що входять до складу еколого-антропологічних досліджень.

Ще один напрямок, теж відносно відокремлений, який з'явився в 1990-х роках – антропологія екологічних проблем (environmental anthropology), яка, проте, безперечно залишається частиною еколого-антропологічних досліджень. По суті, йдеться про продовження деяких ліній досліджень, що склалися ще в рамках класичної екологічної антропології (ecological anthropology) при вивченні локальних, невеликих за чисельністю населення і “традиційних” за культурою місцевих спільнот. Але ці дослідницькі завдання були перенесені на сучасні, урбанізовані й багатолюдні співтовариства з доволі сильно фрагментованою куль-

турою і складним соціально-професійним складом населення [12].

На сьогодні в США фігурують два узагальнюючі поняття: екологічна антропологія (ecological anthropology) і культурна екологія (cultural ecology). Але перший використовується набагато частіше, наприклад в працях таких американських дослідників, як Коттак, МакКей, Моран [8], проте і другий термін нерідко позначає дану проблематику в працях Портер, Саттон, Андерсон [11]. Втім, іноді про дані області досліджень говорять і як про антропологію екологічних проблем [6], представляючи під такою назвою навіть роботи визнаних класиків культурної екології (Дж. Стюард), етнології (Г. Конклін), екологічної (екосистемної) антропології (Р. Раппапорт). Американські вчені виділяють такі основні напрями екологічної антропології: культурна екологія, екологічна антропологія, етнологія [10], або ті ж самі напрямки і ще “культурний матеріалізм” у дусі М. Харріса [8]. Має сенс використовувати саме перший термін – екологічна антропологія – у його вузькому значенні, оскільки саме цей напрямок еколого-антропологічних досліджень отримав в наші дні найбільшого поширення. Показово в цьому сенсі назва і завидна доля підручника Еміліо Морана, написаного саме в цьому ключі, який витримає три редакції і безліч перевидань протягом 1979–2008 років.

Етнологія почала оформлятися в якості окремого напрямку ще в 1950-і рр. [4]. Вона досить успішно розвивалася в 1960-х і 1970-х роках й мала значний вплив на інші напрямки еколого-антропологічних досліджень, у тому числі і на екологічну антропологію (у вузькому значенні терміна) як в 1970-х рр., так і 1990-х рр. Однак потім цей напрям досліджень практично зник, а на зміну йому і, головне, для вирішення по суті тих самих наукових задач прийшов особливий розділ сучасних еколого-антропологічних досліджень – вивчення “традиційних екологічних знань” (ТЕК – traditional ecological knowledge) або “місцевих екологічних знань” (LEK – local ecological knowledge). Безсумнівно, великий інтерес, в даній галузі, представляють методи виявлення експертів серед місцевих жителів або ж визначення того, що саме і на якій підставі може вважатися “народними знаннями” [5].

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що в останні десять – п'ятнадцять років галузь еколого-антропологічних досліджень в американській науці швидко прогресує. Це, зокрема, підтверджується виходом у світ численних університетських підручників і хрестоматій. Також варто зазначити, що екологічна антропологія виявилася одним з небагатьох напрямків досліджень в галузі культурної антропології та, ширше, соціальних наук, який, відчувши зліт популярності і впливовості ще в 1970-х роках, аж ніяк не зник. Він продовжує плідно розвиватися і далі, даючи початок все новим методологічним напрямкам вивчення соціокультурних аспектів взаємодії суспільств і навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. American Anthropologist. – 1962. – Vol. 64. – № 1. – P. 15–59; 1965. – Vol. 67. – № 2. – P. 400–447; American Ethnologist. – 1977. – Vol. 4. – № 1; National Museums of Canada Bulletin. – 1969. – № 230.
2. Anderson E. N. New Textbooks Show Ecological Anthropology

Is Flourishing / E. N. Anderson // *Reviews in Anthropology*. – 2002. – Vol. 31. – № 3. – P. 231.

3. Bacon M. K. A Cross-Cultural Study of Correlates of Crime / M. K. Bacon, I. L. Child, H. Barry // *Journal of Abnormal and Social Psychology*. – 1963. – Vol. 66. – P. 291–300.

4. Conklin H. C. An Ethnoecological Approach to Shifting Agriculture / H. C. Conklin // *Transactions of the New York Academy of Sciences*. – 1954. – Vol. 17 (2). – P. 133–142.

5. Davis A. Who Knows? On the Importance of Identifying “Experts”. When Researching Local Ecological Knowledge / A. Davis, J. R. Wagner // *Human Ecology*. – 2003. – Vol. 31. – № 3. – P. 463–489.

6. *Environmental Anthropology: A Historical Reader* / [Eds.: M. Dove, C. Carpenter]. – Malden (MA): Blackwell Publishers, 2008. – 480 p.; *The Environment in Anthropology. A Reader in Ecology, Culture, and Sustainable Living* / [Eds.: N. Haenn, R. Wilk]. – New York: New York University Press, 2006. – 222 p.; *Human Ecology: Contemporary Research and Practice* / [Eds.: D. G. Bates, J. Tucker]. – New York: Springer, 2010. – 377 p.; Townsend P. *Environmental Anthropology: From Pigs to Policies* / 2nd ed. – Prospect Heights (IL): Waveland Press, 2009. – 119 p.

7. Hatch E. The growth of economic, subsistence and ecological studies in American anthropology / E. Hatch // *Journal of Anthropological Research*. – 1973. – Vol. 29. – P. 221–222.

8. Kottak C. P. *The New Ecological Anthropology* / C. P. Kottak // *American Anthropologist*. – 1999. – Vol. 101. – № 1. – P. 23–26.

9. Mikesell M. Geographical perspectives in anthropology / M. Mikesell // *Annals of the Association of American Geographers*. – 1967. – Vol. 57. – № 3. – P. 617–634; Kolars J. F. Locational aspects of cultural ecology: the case of the goat in non-Western agriculture / J. F. Kolars // *Geographical Review*. – 1966. – Vol. 56. – № 4. – P. 579–584.

10. Moran E. F. *Human Adaptability: An Introduction to Ecological Anthropology* / 3rd ed. – Boulder (CO): Westview Press, 2008. – P. 42–61.

11. Porter P. W. *Ecology, Cultural* // *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* / [Eds.: N. J. Smelser, P. B. Baltes]. – Amsterdam: Elsevier Ltd. – 2004. – P. 4035–4041.

12. Sutton M. Q., Anderson E. N. *Introduction to Cultural Ecology*. 2nd ed. / M. Q. Sutton, E. N. Anderson. – Lanham (MD): AltaMira Press. – 2010. – 399 p.

13. Whiting B. B., Whiting J. W. *A Strategy for Psychocultural Research* / B. B. Whiting, J. W. Whiting // *The Making of Psychological Anthropology*. – N.Y. – 1979. – P. 55.

14. Козлов В. И., Ямсков А. Н. Этническая экология // *Этнология в США и Канаде*. [Отв. ред.: Е. А. Веселкин, В. А. Тишков]. – М.: Наука, 1989. – С. 86–107.

15. Ямсков А. Н. История развития и основные направления эколого-антропологических исследований в науке США // *Гуманитарная экология и мир человека: материалы Всероссийской научной конференции с международным участием, 27–29 октября 2011 г.* – Киров: изд. “Коннектика”, 2011. – С. 43.

16. Ямсков А. Н. *Этноэкологические экспертизы в международных организациях* // *Этнология обществу. Прикладные исследования в этнологии* / [Отв. ред. С. В. Чешко]. – М.: ИЭА РАН, 2006. – С. 31–33.

References

1. *American Anthropologist*. – 1962. – Vol. 64. – № 1. – P. 15–59; 1965. – Vol. 67. – № 2. – P. 400–447; *American Ethnologist*. – 1977. – Vol. 4. – № 1; *National Museums of Canada Bulletin*. – 1969. – № 230.

2. Anderson E. N. *New Textbooks Show Ecological Anthropology Is Flourishing* / E. N. Anderson // *Reviews in Anthropology*. – 2002. – Vol. 31. – № 3. – P. 231.

3. Bacon M. K. A Cross-Cultural Study of Correlates of Crime / M. K. Bacon, I. L. Child, H. Barry // *Journal of Abnormal and Social Psychology*. – 1963. – Vol. 66. – P. 291–300.

4. Conklin H. C. An Ethnoecological Approach to Shifting Agriculture / H. C. Conklin // *Transactions of the New York Academy of Sciences*. – 1954. – Vol. 17 (2). – P. 133–142.

5. Davis A. Who Knows? On the Importance of Identifying “Experts”. When Researching Local Ecological Knowledge / A. Davis, J. R. Wagner // *Human Ecology*. – 2003. – Vol. 31. – № 3. – P. 463–489.

6. *Environmental Anthropology: A Historical Reader* / [Eds.: M. Dove, C. Carpenter]. – Malden (MA): Blackwell Publishers, 2008. – 480 p.; *The Environment in Anthropology. A Reader in Ecology, Culture, and Sustainable Living* / [Eds.: N. Haenn, R. Wilk]. – New York: New York University Press, 2006. – 222 p.; *Human Ecology: Contemporary Research and Practice* / [Eds.: D. G. Bates,

J. Tucker]. – New York: Springer, 2010. – 377 p.; Townsend P. *Environmental Anthropology: From Pigs to Policies* / 2nd ed. – Prospect Heights (IL): Waveland Press, 2009. – 119 p.

7. Hatch E. The growth of economic, subsistence and ecological studies in American anthropology / E. Hatch // *Journal of Anthropological Research*. – 1973. – Vol. 29. – P. 221–222.

8. Kottak C. P. *The New Ecological Anthropology* / C. P. Kottak // *American Anthropologist*. – 1999. – Vol. 101. – № 1. – P. 23–26.

9. Mikesell M. Geographical perspectives in anthropology / M. Mikesell // *Annals of the Association of American Geographers*. – 1967. – Vol. 57. – № 3. – P. 617–634; Kolars J. F. Locational aspects of cultural ecology: the case of the goat in non-Western agriculture / J. F. Kolars // *Geographical Review*. – 1966. – Vol. 56. – № 4. – P. 579–584.

10. Moran E. F. *Human Adaptability: An Introduction to Ecological Anthropology* / 3rd ed. – Boulder (CO): Westview Press, 2008. – P. 42–61.

11. Porter P. W. *Ecology, Cultural* // *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* / [Eds.: N. J. Smelser, P. B. Baltes]. – Amsterdam: Elsevier Ltd. – 2004. – P. 4035–4041.

12. Sutton M. Q., Anderson E. N. *Introduction to Cultural Ecology*. 2nd ed. / M. Q. Sutton, E. N. Anderson. – Lanham (MD): AltaMira Press. – 2010. – 399 p.

13. Whiting B. B., Whiting J. W. *A Strategy for Psychocultural Research* / B. B. Whiting, J. W. Whiting // *The Making of Psychological Anthropology*. – N.Y., 1979. – P. 55.

14. Козлов В. И., Ямсков А. Н. *Этноэкологическая экология* // *Этнология в США и Канаде*. [Отв. ред.: Е. А. Веселкин, В. А. Тишков]. – М.: Наука, 1989. – С. 86–107.

15. Ямсков А. Н. *История развития и основные направления эколого-антропологических исследований в науке США* // *Гуманитарная экология и мир человека: материалы Всероссийской научной конференции с международным участием, 27–29 октября 2011 г.* – Киров: изд. “Коннектика”, 2011. – С. 43.

16. Ямсков А. Н. *Этноэкологические экспертизы в международных организациях* // *Этнология обществу. Прикладные исследования в этнологии* / [Отв. ред. С. В. Чешко]. – М.: ИЭА РАН. – 2006. – С. 31–33.

Didenko V., PhD student Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv)

The evolution of ecological direction in the cultural anthropology in the United States at the end of XX – the beginning of XXI centuries

The article deals with the main results of the research priorities and methods in ecological anthropology development in the USA from the second half of the XX to the start of the XXI centuries. The purpose of this paper is to survey the development and the ramification of the ecological perspective in the American anthropology. The article presents the development of ecological anthropology as a series of stages. Scientific methods: comparatively-historical and problematic-chronological. A rapid progress of ecological anthropology during the second half of the XX century has been in many respects revolutionary; anthropological methods were refined, new directions of research emerged; some of the theoretical approaches changed. By now anthropological interests and activities concerning ecology have reached maturity with distinctive organizations distinctive textbooks and anthologies; and special training programs at various universities in the USA.

Keywords: environmental anthropology, ecosystem anthropology, environmental paradigm, ethnoecology.

Диденко В., аспирантка исторического факультета, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев)

Эволюция экологического направления в культурной антропологии США в конце XX – начале XXI веков

Рассматриваются основные результаты научно-исследовательских приоритетов и методов в области развития экологической антропологии в США во второй половине XX – в начале XXI веков. Целью данной работы является исследование развития и разветвление экологической точки зрения в американской антропологии. В статье представлены разработки экологического направления в культурной антропологии как ряда этапов. Для достижения поставленной цели, использовано сравнительно-исторический и проблемно-хронологический методы научного исследования. Во второй половине XX в. экологическая антропология во многих аспектах испытала стремительное развитие. Были доработаны антропологические методы; возникли новые направления исследований; некоторые из теоретических подходов изменились. В настоящее время в области экологической антропологии созданы соответствующие организации, изданы специальные учебники и антологии и составлены специальные учебные программы в различных университетах США.

Ключевые слова: антропоэкология, антропология экологических проблем, экосистемная антропология, экологическая парадигма, этноэкология.

* * *